

Відгук

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента **Шехавцова Руслана Миколайовича** на дисертацію **Кахновець Соломії Олегівни** на тему «**Угляд прокурора у кримінальному провадженні**», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Різномасштабні дослідження кримінальної процесуальної діяльності в галузях кримінального процесу, теорії доказування та судового пізнання, криміналістики, юридичної психології, описують її як специфічний вид соціальної практики (активності), гіпотетичну основу якої складає своєрідний змістовно складний, внутрішньо та зовнішньо суперечливий процес пізнання обставин події кримінального правопорушення за його матеріальними та ідеальними слідами відповідними до Закону засобами, який нерідко супроводжується інформаційною невизначеністю про обставини події кримінального правопорушення, осіб, що до неї причетні, тощо, а також боротьбою між сторонами кримінального провадження (розумовою, емоційною, мотиваційною тощо). Чинниками, якими додатково ускладнюється виконання своїх функцій сторонами обвинувачення та захисту, слідчим суддею та судом, є лінгвістичні явища полісемії, оцінних понять, якими насичена юридична мова нормативно-правових актів, що регламентують цю діяльність. Особливість унормування кримінальної процесуальної діяльності полягає у застосуванні прийому абстрактного описання процесуальної форми їх проведення без жорсткого визначення їх комбінацій та послідовності здійснення на досудових та судових стадіях кримінального провадження. Прийоми формулювання безальтернативних правових норм (заборона та припис) не дають можливості проявитися активності людей, гасять їх свободу,

що безумовно при їх застосуванні у нормотворчості самим негативним чином впливає на процес пізнання обставин події кримінального правопорушення по конкретним кримінальним провадженням (справам). Усвідомлення цього призвело до унормування диспозитивності, як засади кримінального провадження, що надає можливість обирати стороною обвинувачення, захисту, судом визначені для них законом для певної стадії кримінального провадження відповідні конкретній ситуації кримінального провадження процесуальні дії та рішення. Розробка питань механізму такого вибору, одним із ключових компонентів якого є угляд суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності, має важливе значення для формування методичних рекомендацій щодо прийняття в умовах поліваріантного вибору законних та обґрунтованих процесуальних рішень у кримінальному провадженні та виключення свавілля у кримінальній процесуальній діяльності. Дисертантка, наводячи аргументи щодо актуальності вибору теми її дослідження на стор. 16 – 18 дисертації (стор. 1 – 2 автореферату) вірно зазначає, що не дивлячись на значний науковий доробок угляд прокурора у кримінальному провадженні є одним з найменш досліджених різновидів правозастосовного угляду. Соломія Олегівна в якості завдань, які потребують розв'язання під час її дослідження визначила вивчення ознак, з'ясування підстав, поняття угляду прокурора у кримінальному провадженні, його меж, різновидів, особливостей його реалізації під час досудового розслідування, у стадіях підготовчого провадження, судового розгляду та у провадженнях з оскарження й перевірки судових рішень (стор. 18 – 19 дисертації, стор. 2 – 3 автореферату). Ці завдання на фоні відсутності монографічних досліджень угляду прокурора в контексті практики кримінальної процесуальної діяльності за КПК України 2012 року **вказують на актуальність** обраної Кахновець С.О. теми дисертації. **Вона виконана в рамках** теми кафедри кримінального процесу та криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Забезпечення реалізації прав і свобод особи у кримінальному провадженні в контексті конституційних змін та новел кримінального процесуального законодавства» (номер державної реєстрації 0118U000624).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується:

- по-перше, в цілому продуманою структурою дослідження, яка включає у себе матеріал щодо сутності, меж та видів угляду прокурора у кримінальному провадженні, особливості угляду прокурора під час досудового розслідування, судового розгляду;
- по-друге, опрацюванням дисертантом джерельної бази з 237 найменувань в галузях теорії кримінального процесу, кримінального права, адміністративного права, теорії доказування, а також результатами вивчення судових рішень та опитування 189 прокурорів.

Дослідження С.О. Кахновець відзначається елементами **наукової новизни**, оскільки вперше на сучасному етапі розвитку вітчизняної юридичної науки на монографічному рівні, а не в окремих та розрізнених публікаціях, на підставі вивчення кримінальної процесуальної діяльності прокурорів за КПК України 2012 року, відомчих нормативно-правових актів, спеціальної літератури, судової практики, розглянуті питання реалізації прокурором його угляду у кримінальному провадженні. Проведене дослідження формує основи подальшої системної розробки питань правозастосовного угляду у кримінальному провадженні. Це визначає наукову цінність даної дисертації. На нашу думку, до основних положень і висновків, в яких конкретизовано наукову новизну дисертації Соломії Олегівни Кахновець слід віднести такі:

1) авторське визначення угляду прокурора у кримінальному провадженні як аспекту правозастосовної діяльності прокурора у кримінальному провадженні, що полягає у виборі, передбаченому кримінальним процесуальним законом, або такому, що впливає з нього, чи зумовленого недоліками кримінального процесуального регулювання, прокурором процесуальної дії чи процесуального рішення з двох чи більше законних, обґрунтованих та справедливих альтернатив, які відповідають вимогам, що ставляться до правозастосовного акту, у межах повноважень прокурора та з урахуванням обставин кримінального провадження, на підставі його внутрішнього переконання і правосвідомості. І виходячи з цього його різновидів та меж;

2) розвиток доктринальних підходів щодо співвідношення категорій «угляд», «розсуд» та «дискреційні повноваження» прокурора, а також теоретичних положень про розмежування поняття «угляд» із суміжними категоріями (тлумаченням правових норм, законністю, внутрішнім переконанням, процесуальними рішеннями, повноваженнями прокурора). Вірним є визначення, що близьким за значенням до категорії «угляд прокурора» є поняття «дискреція», «дискреційні повноваження прокурора», та уточнення, що дискреційні повноваження є одним із аспектів розуміння категорії «угляд прокурора у кримінальному провадженні»;

3) розвиток доктринальної інтерпретації оцінного поняття «достатні докази, що є підставою для повідомлення про підозру», під яким запропоновано розуміти узгоджену, взаємопов'язану, без внутрішніх суперечностей систему доказів, що підтверджують наявність обставин, які утворюють подію кримінального правопорушення та винуватість підозрюваного у його вчиненні;

4) обґрунтування пропозицій щодо внесення змін та доповнень до ч. 1 ст. 37, ч. 10 ст. 216, ч. 1 ст. 338, ч. 4 ст. 469, ст. 470 КПК України та до абз. 3 ч. 1 розділу 2 глави I Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, які сформульовані в контексті оптимізації реалізації угляду прокурора у кримінальному провадженні.

Значення праці для науки і практики результатів розглядуваної дисертації вбачається у тому, що одержані С.О. Кахновець дані можуть сприяти удосконаленню діяльності сторони обвинувачення як на досудовій так і судових стадіях кримінального провадження, а також забезпеченню реалізації процесуальних прав іншими учасниками кримінального провадження. В науково-дослідній сфері – бути основою для подальших окремих галузевих досліджень угляду суб'єктів кримінального провадження та його реалізації. У навчальному процесі – під час підготовки, перепідготовки прокурорів. Заслужують на позитивну оцінку певні кроки в цьому напрямі, які вже були здійснені дисертантом шляхом скерування окремих матеріалів дослідження у навчальному процесі юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, Інституту права, психології та інноваційної

освіти Національного університету «Львівська політехніка», Львівського державного університету внутрішніх справ.

Структура та зміст дисертації. Структурно дисертація С.О. Кахновець в цілому відповідає вимогам, які пред'являються до такого роду наукової продукції.

Перший розділ «Суть, межі та види угляду прокурора у кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1.** на підставі аналізу взаємопов'язаних між собою категорій «угляд», «розсуд», «дискреція», «дискреційні повноваження» виділено структурні компоненти угляду та сформульовано авторське визначення угляду прокурора у кримінальному провадженні. Також здобувачкою розглянуті й підстави для застосування прокурором угляду у кримінальному провадженні (стор. 25 – 56 дисертації, стор. 7 автореферату).

У **підрозділі 1.2.** описано авторське бачення меж угляду прокурора у кримінальному провадженні як правових рамок, які встановлюють допустиму свободу прокурора у виборі найдоцільнішого із законних, обґрунтованих та справедливих варіантів процесуальних рішень та процесуальних дій. Виходячи з такого бачення здійснено класифікацію меж угляду прокурора за джерелом закріплення, за кількістю доступних прокуророві можливих варіантів процесуального рішення або процесуальної дії, залежно від стадії правозастосування (стор. 56 – 61 дисертації, стор. 7 – 8 автореферату).

У **підрозділі 1.3.** здобувачка розвинула уявлення про угляд прокурора у кримінальному провадженні через здійснення класифікації форм його прояву за предметом, за ступенем дискретності, за галузевою приналежністю норм права, залежно від статусу прокурора (стор. 62 – 66 дисертації, стор 8 автореферату).

Другий розділ «Угляд прокурора у стадії досудового розслідування» складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 2.1.** сконцентрована увага на розкритті проявів угляду прокурора на початку досудового розслідування. Зокрема, при визначені підстав для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного

державного реєстру досудових розслідувань, при визначенні групи прокурорів та старшого групи (стор. 70 – 76 дисертації, стор. 8 автореферату).

У **підрозділі 2.2.** угляд прокурора під час повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення розглянутий через призму проблем визначення належного органу досудового розслідування, який уповноважений здійснювати кримінальне провадження і відповідно ініціювати перед прокурором прийняття рішення про повідомлення про підозру. Також звернуто увагу на проблему визначення достатності доказів для прийняття рішення про повідомлення особи про підозру. Ще однією правозастосовною ситуацією через призму якої здобувачка розглядає угляд прокурора, неоднозначно для нас пов'язуючи її із повідомленням про підозру – це прийняття рішення про продовження строку досудового розслідування (стор. 77 – 106 дисертації, стор. 8 – 9 автореферату).

У **підрозділі 2.3.** угляд прокурора при завершенні досудового розслідування розглядається через призму вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (стор. 106 – 126 дисертації, стор. 9 автореферату).

Третій розділ «Угляд прокурора під час судового провадження» складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 3.1.** угляд прокурора у стадії підготовчого провадження в основному зведений до ситуації вирішення питання про затвердження угод про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим та угод між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості (стор. 130 – 145 дисертації, стор. 9 – 10 автореферату).

У **підрозділі 3.2** розглянуто в тій чи іншій мірі деталізації використання угляду прокурором у стадії судового розгляду під час вирішення питань про необхідність проголошення вступної промови, висловлення позиції щодо порядку дослідження доказів, прийняття рішення про доповнення, зміну або відмову від підтримання публічного обвинувачення, вирішення питання про усунення публічного обвинувача або про самотійну участь у судовому розгляді у разі відмови у погодженні доповнення, зміни чи відмови від

підтримання публічного обвинувачення, викладення своєї думки щодо суті обвинувачення, а також з інших питань, що виникають під час судового розгляду, висловлення міркування щодо кримінально-правової кваліфікації, призначення заходів кримінально-правового характеру та інших питань, що вирішує суд за наслідками судового розгляду (стор. 145 – 162 дисертації, стор. 10 автореферату).

У **підрозділі 3.3.** прояви угляду прокурора у провадженнях з оскарження й перевірки судових рішень розглянуто на рівні подання апеляційної чи касаційної скарги, заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, зміни апеляційної чи касаційної скарги, подання клопотання про передачу кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати Касаційного кримінального суду або Великої Палати Верховного Суду, визначення ознак підстав для зміни або скасування судових рішень у кримінальному провадженні (стор. 163 – 185 дисертації, стор. 10 – 11 автореферату).

Висновки дисертаційного дослідження в стислій формі відбивають основні результати роботи та формують чітке уявлення про ступінь вирішення дисертанткою завдань, що були сформульовані на початку дослідження (стор. 189 – 194 дисертації, стор. 11 – 14 автореферату).

Додатки до роботи містять пропозиції до законодавства щодо удосконалення правового регулювання, які є підставою для угляду прокурора у кримінальному провадженні, анкету опитування прокурорів та узагальнення його результатів (стор. 211 – 230 дисертації).

Автореферат дисертації в цілому відображає зміст основних положень дисертації.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації **достатньо повно відображені в опублікованих авторкою працях, кількість яких у фахових виданнях відповідає чинним вимогам та апробовані на шести науково-практичних конференціях.**

Зазначене дає підстави для загальної позитивної оцінки праці С.О. Кахновець.

В той же час необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які потребують врахування, уточнення, або можуть стати предметом дискусії під час її обговорення:

1. На сторінці 20 дисертації дисертантка зазначила, що основу емпіричної бази становлять понад 300 рішень судів першої інстанції, викладені в ЄРДР. По-перше, згідно з переліком умовних позначень, наведеному на стор. 15 дисертації, ЄРДР – це Єдиний реєстр досудових розслідувань. Але як відомо у цьому реєстрі судові рішення не містяться. Вони розміщуються у Єдиному державному реєстрі судових рішень. По-друге, по тексту роботи має місце наведення прикладів з окремих рішень судів першої інстанції (стор. 92, 95, 100, 138, 139, 148, 152, 162 дисертації). Однак, у дисертації не наводяться результати статистичного узагальнення вивчення цих 300 рішень судів першої інстанції ані у абсолютних, ані у відносних величинах. На наше переконання такі дані суттєво би посилили обґрунтованість висновків по дисертації. По-третє, у авторефераті не наведені відомості щодо наявності емпіричної бази дисертації. Під час захисту пропонується озвучити які саме відомості з рішень судів першої інстанції піддавались узагальненню та яким чином вони підтверджували чи спростовували гіпотези щодо угляду прокурора у кримінальному провадженні.

2. Підхід здобувачки до формулювання положень результатів дисертації, які становлять наукову новизну, шляхом наведення на стор. 21 – 23 дисертації тільки тексту запропонованих нею змін до статей КПК України ускладнює віднесення їх як до таких, що складають наукову новизну. Наукову новизну складають положення, які виступають теоретичною основою для висновку про наявність прогалин, неточностей, суперечностей у нормативно-правовій регламентації правовідносин і про те, що недостатнім є буквальне, доктринальне тлумачення наявних норм, і є необхідність внесення змін, доповнень до цих норм. Саме такі положення мають бути акумульовані у науковій новизні, а не у тексті роботи.

3. На стор. 47 дисертації Соломія Олегівна визначає угляд прокурора у кримінальному провадженні – як аспект правозастосовної діяльності прокурора

у кримінальному провадженні, що полягає у виборі, передбаченому кримінальним процесуальним законом, або такому, що впливає з нього, чи зумовленого недоліками кримінального процесуального регулювання, прокурором процесуальної дії чи процесуального рішення з двох чи більше законних, обґрунтованих та справедливих альтернатив, які відповідають вимогам, що ставляться до правозастосовного акту, у межах повноважень прокурора та з урахуванням обставин кримінального провадження, на підставі його внутрішнього переконання і правосвідомості. Вибір це інтелектуально-вольовий акт і в контексті угляду прокурора дисертантка неодноразово вказує на це на стор. 37 – 38, 42 – 43, 45. Однак, зазначимо для наукової дискусії, у роботі не розглядаються зовнішні чинники, що можуть впливати на об'єктивність та неупередженість угляду прокурора. Наприклад, особиста зацікавленість прокурора у притягненні до кримінальної відповідальності особи, через залежність його кар'єрного росту від цього факту, вплив на прокурора з боку прокурора вищого рівня, тощо. Вважаємо, що без врахування таких чинників теоретична модель угляду прокурора є неповною. Також, цікавим є почути під час захисту чи допускає здобувачка можливість визначення алгоритмів формування та реалізації угляду прокурора у кримінальному провадженні?

4. На наш погляд, у розділі 2 дисертації при викладенні особливостей угляду прокурора під час досудового розслідування слід було би звернути увагу на вплив угляду прокурора на організацію досудового розслідування кримінальних проваджень в контексті реалізації ним функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Зроблені зауваження, проте, носять дискусійний та уточнюючий характер, у своїй сукупності не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не перекреслюють позитивного доробку авторки у формуванні теоретичних положень про угляд прокурора у кримінальному провадженні та оптимізації нормативно-правової регламентації умов для його реалізації.

Текст праці викладено у логічній послідовності, державною мовою. Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає чинним вимогам до такого роду робіт.

Викладене дає підстави для **загального висновку** про те, що дисертація Соломії Олегівни Кахновець на тему «Угляд прокурора у кримінальному провадженні» є завершеним самостійним дослідженням актуальної у сучасній юридичній науці теми. В цій праці отримані нові результати, що у сукупності є основою забезпечення розв'язання конкретного наукового завдання, яке має значення для теорії кримінального процесу, а саме, розвитку концепції угляду прокурора у кримінальному провадженні та вироблення пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України, практики його застосування у цьому напрямі. За сутністю й змістом дослідження відповідає науковій спеціальності, за якою здійснено науковий пошук, та вимогам ДАК України до кандидатських дисертацій, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року №656, а її авторка Соломія Олегівна Кахновець заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

в.о. декана факультету №1 Інституту з
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Львівського
державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Р.М. Шехавцов

